

MAREK BARANOWSKI

16. WSPÓŁPRACA ADMINISTRACJI W ZAKRESIE WDRAŻANIA DYREKTYWY INSPIRE I PROCEDUR WSPÓLUŻYTKOWANIA DANYCH PRZESTRZENNYCH

16.1. Wprowadzenie

Bez ścisłej współpracy między wszystkimi interesariuszami, a w szczególności jednostkami administracji publicznej, trudno sobie wyobrazić sprawnie funkcjonującą infrastrukturę informacji przestrzennej. Można powiedzieć, że współpraca jest istotą infrastruktury informacji przestrzennej, której głównym celem jest współużytkowanie zasobów informacyjnych, udostępnianych dzięki osiągnięciu stanu interoperacyjności. A czymże jest interoperacyjność, jak nie zdolnością do współdziałania (definicje w rozdziale „Infrastruktury geoinformacyjne oraz infrastruktura informacji przestrzennej w Europie”).

Ten aspekt funkcjonowania europejskiej infrastruktury informacji przestrzennej został określony w dwóch rozdziałach dyrektywy INSPIRE, a mianowicie w rozdziale V „Wspólne korzystanie z danych” i rozdziale VI „Koordynacja i działania uzupełniające”, choć można powiedzieć, że cała dyrektywa dotyczy szeroko rozumianych warunków współpracy. W wymienionych wyżej dwóch rozdziałach w artykułach 17, 18 i 19 zwraca się uwagę na:

- stworzenie przez każde państwo członkowskie UE warunków do wspólnego korzystania ze zbiorów danych i usług danych przestrzennych przez jego organy publiczne;
- przyjęcie takich środków, które zapobiegą wszelkim ograniczeniom w realizacji tego celu, jakim jest wspólne korzystanie ww. zasobów;
- dopuszczalność udzielania licencji lub pobierania opłat z założeniem, że będą one utrzymane na minimalnym poziomie;
- fakt, że zbiory i usługi danych przestrzennych dostarczane organom Wspólnoty w celu wypełnienia ich obowiązków sprawozdawczych nie podlegają opłatom;
- dopuszczalność zasady, że w drodze wyjątku państwa członkowskie mogą ograniczyć wspólne korzystanie z zasobów, jeśli zagrażałoby to bezpieczeństwu publicznemu, obronie narodowej lub stosunkom międzynarodowym;
- obowiązek nakładany na państwa członkowskie polegający na wyznaczeniu odpowiednich struktur i mechanizmów w celu koordynacji na poszczegól-

nych szczeblach administracji wkładów wszystkich podmiotów, które są zainteresowane infrastrukturami informacji przestrzennej;

- zapewnienie koordynacji pomiędzy użytkownikami, producentami, dostawcami usług oraz organami koordynującymi w zakresie określania właściwych zbiorów danych, potrzeb użytkownika, przekazywania informacji o istniejących praktykach oraz sprawozdawczości, związanej w realizacją dyrektywy;
- Komisja Europejska jest odpowiedzialna za koordynację INSPIRE na szczeblu wspólnotowym i jest wspierana przez Komitet INSPIRE;
- to, że każde państwo członkowskie wyznacza punkt kontaktowy, zwykle organ publiczny, który ma być odpowiedzialny za kontakty z Komisją w kwestiach związanych z dyrektywą, przy czym punkt ten ma być wspierany przez odpowiednią strukturę koordynacyjną.

Ponadto dyrektywa już w pierwszym artykule podkreśla, że „INSPIRE opiera się na infrastrukturach informacji przestrzennej ustanowionych i prowadzonych przez państwa członkowskie”, a więc w znaczący sposób jej kształt, efektywność i zawartość informacyjna zależy od rozwiązań przyjętych w każdym z tych państw. Polska ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej, stanowiąca najistotniejszą formę transpozycji dyrektywy INSPIRE do krajowego prawodawstwa, uszczegóławia tryb i wymiar współpracy między różnymi interesariuszami infrastruktury informacji przestrzennej w Polsce. Podobnie jak dyrektywa INSPIRE, nasza ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej dotyczy głównie współpracy między różnymi podmiotami. W szczególności rozdział 5 „Wspólne korzystanie z danych przestrzennych” oraz rozdział 6 „Współdziałanie i koordynacja w zakresie infrastruktury informacji przestrzennej” w całości poświęcone są właśnie uregulowaniom odnoszącym się do współpracy. Ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej została omówiona w niniejszym skrypcie, w rozdziale zatytułowanym „Implementacja dyrektywy INSPIRE w Polsce. Ustawa o Infrastrukturze Informacji Przestrzennej”. Znajdują się w nim również informacje o strukturze koordynacyjnej IIP. W niniejszym rozdziale przedstawiono pewne rozwinięcie tej struktury, ujęte w formie makiety organizacyjnej IIP (Baranowski i in., 2009).

16.2. Pola współpracy

Współpraca między różnymi interesariuszami uczestniczącymi w tworzeniu i funkcjonowaniu infrastruktury informacji przestrzennej może być rozpatrywana na wielu obszarach działań. Pojawia się ona na następujących polach (ryc. 1) (Baranowski, 2011):

- tworzenie prawa i opracowywanie standardów technicznych i wytycznych,
- koordynacja działań w obszarze IIP,
- tworzenie zasobów IIP,
- udostępnianie zasobów IIP (w tym obsługa licencji),
- korzystanie z zasobów IIP,

- edukacja w zakresie IIP,
- budowanie społeczności IIP (w tym promocja oraz fora informacyjne i wymiany doświadczeń).

Ryc. 1. Pola współpracy w IIP

Źródło: M. Baranowski, 2011

Tworzenie prawa i opracowywanie standardów technicznych i wytycznych wspomagających implementację infrastruktury informacji przestrzennej jest polem współpracy umocowującym wszelkie dalsze procedury i realizujących je aktorów. Na tym polu odbywa się szereg konsultacji i uzgodnień, które owocują przygotowaniem spójnych przepisów prawa i towarzyszącym im dokumentów normatywnych.

Współpraca w zakresie koordynacji działań w obszarze IIP opiera się najczęściej na wydanych aktach prawnych, takich jak dyrektywa INSPIRE, ustawa o IIP, a także rozporządzeniach i decyzjach wydanych w wyniku procesów opracowania przepisów implementacyjnych oraz krajowych rozporządzeniach.

Treścią IIP są głównie zasoby informacyjne, które powstają i są prowadzone w ramach procesów ich tworzenia. Następnie są one udostępniane w zharmonizowanej formie i przy zastosowaniu zharmonizowanych reguł. Na koniec są one wykorzystywane przez użytkowników przy zastosowaniu określonych zasad, których część bywa opisana w odpowiednich licencjach. Wszystkie te procesy wymagają podjęcia współdziałania i stanowią podstawę do wydzielenia właściwych im trzech pól współpracy, odniesionych kolejno do: tworzenia, udostępniania i korzystania z zasobów informacyjnych.

Sprawne, powszechne, świadome i umiejętne tworzenie i funkcjonowanie IIP wymaga podjęcia szeregu działań w zakresie kształcenia i szkoleń, a także

rozpowszechniania informacji. Działania te są realizowane również w wyniku współpracy na polach edukacji i budowania społeczności IIP.

Większość wymienionych w tym podrozdziale pól współpracy zostało ujętych w makietę organizacyjną przedstawioną poniżej. W makiecie tej, w sposób powiązany (również w formie ryciny 2) przedstawiono role poszczególnych interesariuszy oraz ich związki.

16.3. Makietą organizacyjną IIP

Celem przygotowania makiet organizacyjnej infrastruktury informacji przestrzennej jest przedstawienie podziału zadań i kompetencji przypisanych do wyodrębnionych grup interesariuszy aktywnie tworzących tę infrastrukturę.

Na potrzeby dalszych rozważań wyróżnia się zatem, następujące grupy interesariuszy:

- koordynator IIP w Polsce,
- rada IIP,
- organ wiodący,
- organ administracji (dysponent danych),
- operator zbiorów danych,
- operator usług,
- integrator danych,
- kontroler jakości,
- edukator,
- odbiorca.

Cztery pierwsze grupy zostały wyszczególnione w ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej i stanowią trzon struktury koordynacyjnej IIP. Kolejne cztery grupy interesariuszy realizują funkcje operacyjne o charakterze technicznym, a ostatnia działa na rzecz propagowania wiedzy o IIP. Należy podkreślić, że istniejący podmiot prawny może występować w różnych rolach, a więc należeć jednocześnie do kilku grup interesariuszy. Przykładowo Główny Geodeta Kraju będzie pełnił zarówno funkcję koordynatora IIP, jak i organu wiodącego, ale także w pewnych przypadkach – organu administracji.

Koordynator IIP w Polsce jest odpowiedzialny za tworzenie, utrzymywanie i rozwijanie infrastruktury organizując przedsięwzięcia i prowadząc działania wspierające rozwój infrastruktury. Rolę tę pełni minister właściwy do spraw administracji publicznej, który wykonuje swoje zadania przy pomocy Głównego Geodety Kraju (art. 18.2 ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej). Zadania koordynatora IIP zostały określone w art. 19 ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej.

Ponadto, koordynator IIP:

- inicjuje i współtworzy rozwiązania prawne i techniczne ogólnego znaczenia dla IIP;

- tworzy i utrzymuje geoportal jako centralny punkt dostępu do zbiorów danych i usług;
- prowadzi publicznie dostępną ewidencję zbiorów oraz usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą i nadaje im jednolite identyfikatory;
- opracowuje projekty planów udziału organów administracji w tworzeniu i funkcjonowaniu infrastruktury, dokonując z organami wiodącymi niezbędnych uzgodnień mających na celu zapewnienie kompletności tej infrastruktury pod względem tematycznym, obszarowym i zmienności w czasie, jak też zapobieganie zbędnemu pozyskiwaniu tych samych danych przez więcej niż jeden organ administracji;
- we współpracy z organami wiodącymi prowadzi monitoring prac w zakresie tworzenia i funkcjonowania IIP oraz przekazuje jego wyniki do KE;
- przygotowuje wraz z organami wiodącymi sprawozdania i przekazuje je do KE.

Geoportal stanowi pewnego rodzaju bramę wejściową do naszej krajowej IIP, poprzez którą dostępne będą zasoby tej infrastruktury dla użytkowników z UE. Nie oznacza to, że fizycznie będzie obsługiwał poprzez swoje usługi danych przestrzennych zasoby tworzone przez wszystkie organy wiodące i organy administracji. Organy te będą najczęściej tworzyły swoje geoportale tematyczne, lub co najmniej udostępniały swoje usługi danych przestrzennych, a poprzez nie odpowiednie zbiory danych przestrzennych. Zakłada się jednak, że niektóre organy administracji, a także organy wiodące, będą korzystały z infrastruktury technicznej prowadzonej przez koordynatora lub też przez inne organy. Dotyczy to takich przypadków, kiedy dany organ nie dysponuje tego typu rozwiązaniami technologicznymi. Tego typu sytuacji dotyczy ust 2 art. 17 ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej, brzmiący następująco: „Organy administracji w uzgodnieniu z organami wiodącymi mogą, w drodze porozumienia, tworzyć i utrzymywać wspólne elementy infrastruktury, mając na względzie minimalizację kosztów budowy i utrzymania tej infrastruktury, optymalizację dostępu do zbiorów oraz usług danych przestrzennych, a także harmonizację, bezpieczeństwo i jakość tych zbiorów i usług.”

Rada IIP działa przy ministrze właściwym do spraw administracji publicznej, zgodnie z art. 21.1 ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej. Do jej zadań należy:

- opiniowanie projektów aktów prawnych, standardów, przedsięwzięć organizacyjnych, naukowych i edukacyjnych, planów i sprawozdań dotyczących infrastruktury, w tym dotyczących koordynacji i współdziałania oraz kontaktów z Komisją Europejską;
- występowanie z inicjatywami dotyczącymi usprawnienia infrastruktury pod względem organizacyjnym i technicznym oraz rozszerzenia jej zakresu tematycznego.

Organ wiodący jest to organ administracji rządowej szczebla centralnego odpowiedzialny za organizowanie, koordynowanie i monitorowanie działań związanych z tworzeniem, utrzymywaniem i rozwijaniem infrastruktury dla określonego, przyporządkowanego mu tematu, zgodnie z przepisami implementacyjnymi INSPIRE i innymi przepisami dotyczącymi infrastruktury informacji przestrzennej. Do zadań organu wiodącego należy:

- inicjacja i współtworzenie rozwiązań prawnych i technicznych właściwych dla tematów danych przestrzennych przypisanych do danego organu wiodącego;
- zidentyfikowanie zbiorów i usług danych przestrzennych w ramach danego tematu;
- udostępnianie organom administracji i osobom trzecim włączonym do infrastruktury informacji niezbędnych do wykonania zadań, polegających na wprowadzaniu rozwiązań technicznych zapewniających interoperacyjność zbiorów i usług danych przestrzennych;
- opracowanie planu harmonizacji danych i usług;
- opracowanie planu integracji danych (opcjonalnie);
- nadzór i koordynacja nad procesami harmonizacji i integracji;
- zabezpieczenie środków na harmonizację i integrację danych;
- współdziałanie z innymi organami wiodącymi oraz dysponentami danych;
- prowadzenie monitoringu prac w zakresie tworzenia i funkcjonowania IIP w odniesieniu do przyporządkowanego mu tematu danych przestrzennych;
- przygotowywanie wkładu do sprawozdania do KE;
- współpraca z koordynatorem IIP w Polsce.

Zidentyfikowanie zbiorów danych przestrzennych związanych z danym tematem jest istotnym etapem kształtowania zakresu zasobu przyporządkowanego do danego tematu. Od tego procesu zależy włączenie do współpracy organów administracji (dysponentów) prowadzących zbiory danych przestrzennych o charakterze źródłowym, zawierające obiekty przestrzenne wyróżnione w specyfikacjach dla danego tematu. Plan harmonizacji danych i usług danych przestrzennych służy m.in. do skoordynowania wysiłków w tym zakresie oraz określenia zadań dla organów administracji (dysponentów danych), a także trybu i rytmu prowadzenia prac. Plan integracji występuje w przypadkach, kiedy wypełnienie warunków określonych w przyjętych specyfikacjach wymaga integrowania wcześniej zharmonizowanych źródłowych zbiorów danych przestrzennych.

Organ wiodący odpowiada za prowadzenie monitoringu i przygotowywanie wkładu do sprawozdania do KE, powierzając wykonanie tych zadań wyspecjalizowanej jednostce lub kontrolerowi danych.

W rozdziale „Implementacja dyrektywy INSPIRE w Polsce. Ustawa o Infrastrukturze Informacji Przestrzennej” niniejszego skryptu przedstawiono przyporządkowanie poszczególnych tematów danych przestrzennych (wymienionych w załączniku do ustawy o IIP) do organów wiodących. Z zamieszco-

nego tam zestawienia wynika, że dla 34 tematów danych przestrzennych mamy w Polsce 12 organów wiodących.

Organ administracji (dysponent danych) jest to organ administracji rządowej lub jednostki samorządu terytorialnego, bądź inny podmiot powołany z mocy prawa lub upoważniony na podstawie porozumień do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska, dysponujący zbiorem danych przestrzennych wytworzonym w ramach prowadzonego przez siebie rejestru publicznego. Zbiór taki stanowi podstawę utworzenia zharmonizowanego zbioru dla danego tematu danych przestrzennych. Do zadań organu administracji należy:

- inicjacja i współtworzenie rozwiązań prawnych i technicznych odniesionych do prowadzonych przez siebie zasobów;
- opracowanie programu dostosowania procesów zbierania i aktualizacji danych do działań w zakresie harmonizacji i integracji danych IIP;
- udostępnianie (formalne) danych;
- przygotowanie warunków do tworzenia i obsługi usług danych przestrzennych;
- współpraca z organem wiodącym;
- zgłaszanie zbiorów i usług danych przestrzennych do ewidencji¹;
- nadzór nad operatorem (operatorami) danych;
- konsultacje w zakresie harmonizacji i integracji.

Organ administracji musi dostosować udostępniane zbiory danych przestrzennych do wymagań organu wiodącego wynikających z przyjętych przez tego ostatniego specyfikacji, planu harmonizacji i planu integracji. Organ ten zgłasza do ewidencji zbiory i usługi danych przestrzennych objęte infrastrukturą zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 października 2010 r. w sprawie ewidencji zbiorów i usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej. O fakcie zgłoszenia powiadamiany jest właściwy organ wiodący. Celem zachowania spójności działań w tym zakresie, właściwym będzie zgłoszenie takich zasobów do ewidencji po dokonaniu przez organ wiodący identyfikacji zbiorów i usług danych przestrzennych przeprowadzonej przez organ wiodący, któremu został przyporządkowany określony temat danych przestrzennych.

Wyżej omówione grupy interesariuszy IIP oraz przypisane im zadania zostały określone w ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej. Istotną rolę w integrowaniu różnych środowisk interesariuszy odgrywają szkolenia z zakresu INSPIRE zorganizowane przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii w ramach projektu pn. „Kompleksowa organizacja i przeprowadzenie szkoleń dotyczących wdrażania dyrektywy INSPIRE i budowy krajowej infrastruktury

¹ zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 października 2010 r. w sprawie ewidencji zbiorów i usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej

informacji przestrzennej dla pracowników administracji publicznej, w tym dla pracowników Służby Geodezyjnej i Kartograficznej”. Szczególnie grupa ekspertów, biorąca udział w tych szkoleniach, może podczas wydzielonych sesji dyskusyjnych łatwiej nawiązywać kontakty robocze, które będą owocowały w okresie nawiązywanej obecnie współpracy.

Przedstawione w makiecie organizacyjnej działania dotyczą głównie sfery administrowania poszczególnymi obszarami IIP. Aspekty techniczne funkcjonowania IIP wymagają również wyodrębnienia dodatkowych ról, w jakich będą występowały uczestniczące w infrastrukturze podmioty. Role te omówiono poniżej.

Operator zbiorów danych jest jednostką organizacyjną zarządzającą zbiorem (zbiorami) danych, w imieniu organu administracji (dysponenta danych). Rolę tę może pełnić samodzielna, zewnętrzna osoba prawna lub wyodrębniona organizacyjnie komórka, wchodząca w skład organu administracji. Do zadań operatora zbiorów danych należy:

- wykonywanie prac związanych z harmonizacją danych;
- udostępnianie danych integratorowi lub operatorowi usług, w porozumieniu z organem administracji (dysponentem danych);
- opisanie zbiorów danych metadanymi.

Operatorem usług jest jednostka organizacyjna odpowiedzialna za techniczną stronę funkcjonowania usług danych przestrzennych. Do zadań operatora usług należy:

- techniczna obsługa usług wyszukiwania, przeglądania, pobierania i przekształcania danych przestrzennych oraz usług uruchamiania usług danych przestrzennych;
- opracowywanie i prowadzenie metadanych dla tych usług.

Integrator danych jest jednostką organizacyjną odpowiedzialną za integrację zbiorów danych, której celem jest utworzenie zbioru danych przestrzennych o zakresie tematycznym zgodnym ze specyfikacjami danych. Niezbędne do integracji dane pochodzą z różnych źródłowych zbiorów danych przestrzennych, często prowadzonych niezależnie przez niepowiązane ze sobą organizacyjnie podmioty. Procesom integracji towarzyszy harmonizacja zintegrowanych zbiorów z odpowiednimi schematami aplikacyjnymi wynikającymi z przyjętych specyfikacji. Do zadań integratora danych należy:

- przygotowanie technicznej strony integracji danych, w tym opracowanie odpowiednich narzędzi;
- wykonywanie prac związanych z integracją danych;
- udostępnianie danych operatorowi usług;
- opisywanie zintegrowanego zbioru danych metadanymi;
- współpraca z organem wiodącym, a także poprzez niego z organami administracji.

W przypadku podjęcia trudu integrowania danych, zasadnym byłoby zadbanie o to, aby powstały nowy zbiór danych przestrzennych zawierał dane przestrzenne zgodne ze specyfikacjami INSPIRE. Tworzenie niezgodnego z INSPIRE zbioru danych przestrzennych, który następnie musiałby podlegać przekształceniom, celem wprowadzenia go do europejskiej infrastruktury informacji przestrzennej, musiałoby być mocno umotywowane potrzebami krajowymi stworzenia takiego nowego zbioru. Nie można tego wykluczyć, ale obecnie nie zostały zidentyfikowane tego typu potrzeby krajowe.

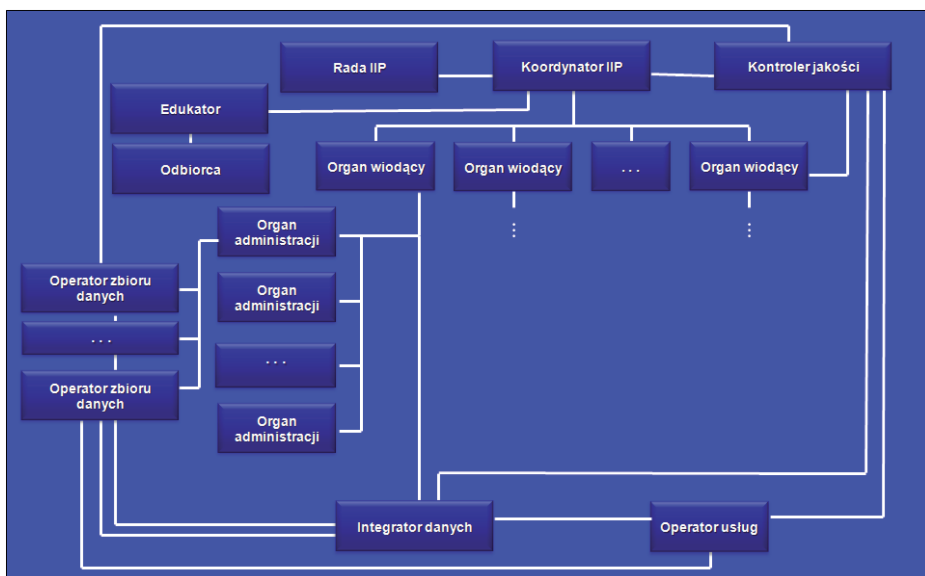
Kontroler jakości jest to jednostka organizacyjna, której koordynator IIP w Polsce powierza zadania kontroli wszystkich lub wybranych zbiorów danych przestrzennych oraz usług danych przestrzennych, wprowadzonych do ewidencji zbiorów i usług. W szczególności do zadań kontrolera jakości należy:

- merytoryczna kontrola zgodności udostępnianych w ramach IIP zbiorów i usług danych przestrzennych z odpowiednimi specyfikacjami INSPIRE;
- kontrola terminowości wykonywania prac (zgodność z harmonogramem);
- monitorowanie postępu prac zgodnie z zaleceniami koordynatora IIP oraz odpowiednimi przepisami INSPIRE;
- przygotowywanie wkładu do sprawozdań;
- współpraca z pozostałymi interesariuszami.

Zadania związane z monitorowaniem prac oraz przygotowywaniem wkładu do sprawozdań powinny być dostosowane do trybu, zawartości i rytmu monitorowania i sprawozdawczości dla KE w ramach INSPIRE. Można również założyć funkcjonowanie kontrolerów jakości na poziomie każdego tematu lub określonej grupy tematów danych przestrzennych.

Edukator jest jednostką organizacyjną odpowiedzialną za propagowanie wiedzy o infrastrukturze informacji przestrzennej oraz za szkolenia w tym zakresie. Realizacja przez nią tych zadań powinna wspomagać przede wszystkim pracę koordynatora IIP. Ponadto należy przyjąć, że powinien on współpracować z organami wiodącymi oraz niewymienionymi w opisywanej makiecie organizacyjnej IIP grupami użytkowników, którzy dzięki bezpośrednim z nim kontaktom mogliby artykułować swoje potrzeby szkoleniowe. Rolę edukatora pełnią liczne uczelnie, ale również instytuty badawcze i firmy komercyjne wyspecjalizowane w szkoleniach.

Powiązania między interesariuszami infrastruktury informacji przestrzennej przedstawia rycina 2. Na rycinie tej pokazano w sposób uproszczony miejsce istotnej grupy interesariuszy, jaką są odbiorcy informacji przestrzennej, korzystający także z usług danych przestrzennych. Wykorzystują oni szeroko rozumiane wyniki pracy wszystkich pozostałych interesariuszy, natomiast na rycinie 2 pokazano jedynie możliwe powiązanie z edukatorem, który potencjalnie może kontaktować się z odbiorcą podczas dedykowanych mu szkoleń.

Ryc. 2. Powiązania między interesariuszami IIP
 Źródło: M. Baranowski, 2009, z modyfikacjami

Powyższa makieta zawiera opis zakresu kompetencji poszczególnych instytucji w odniesieniu do procesu współtworzenia zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych zawierających zgodne ze specyfikacjami dane dla każdego z tematów załączników do dyrektywy INSPIRE. Dotyczy ona sfery tworzenia szeroko rozumianych zasobów nie tylko informacyjnych, ale także ludzkich (szkolenia). Odbiorcy są nastawieni przede wszystkim na korzystanie z informacji przestrzennej i dla nich w zasadzie powstaje ta infrastruktura. Tworzą oni różne grupy podmiotów, należące do sfery:

- administracji publicznej,
- badań naukowych,
- edukacji,
- komercji,
- organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń,
- odbiorców indywidualnych.

Poza aktywnymi uczestnikami działań w ramach IIP, należącymi do sfery administracji publicznej, pochodzi z niej również duża liczba instytucji, które nie wytwarzając bezpośrednio danych przestrzennych, korzystają z zasobów udostępnianych przez tych pierwszych. Rola informacji przestrzennej w administracji wyraźnie rośnie w ostatnich latach, a łatwość dostępu do jej postaci cyfrowej stanowi silny czynnik stymulujący sięganie po nią w realizacji zadań publicznych.

W podsumowaniu rozdziału „Zarys problematyki systemów informacji przestrzennej w kontekście infrastruktur geoinformacyjnych” wymieniono sze-

roki zakres zastosowań systemów informacji przestrzennej, który jest tożsamy z polami wykorzystywania infrastruktury informacji przestrzennej. Różnorodność odbiorców i wynikająca z niej mnogość sposobów użycia tych zasobów, a także zakresów możliwych zastosowań, uniemożliwiają przedstawienie całej złożoności tej sfery funkcjonowania IIP w tak szczupłych ramach, jakie stanowi niniejszy rozdział.

16.4. Współużytkowanie zbiorów i usług danych przestrzennych

Współużytkowanie zbiorów i usług danych przestrzennych należy rozpatrywać zarówno w kontekście współpracy w ramach Unii Europejskiej, jak też infrastruktury informacji przestrzennej każdego państwa członkowskiego. Formy i tryb tego współużytkowania określa rozporządzenie Komisji (UE) Nr 268/2010 z dnia 29 marca 2010 r. wykonujące dyrektywę 2001/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich, zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami.

W ww. rozporządzeniu zostały poddane regulacji następujące zagadnienia:

- ograniczenie dostępu do zasobów,
- zawieranie porozumień,
- korzystanie ze zbiorów i usług danych przestrzennych,
- przejrzystość działań,
- czas reakcji.

Wszystkie dane i usługi wchodzące w skład IIP są z definicji dostępne dla wszystkich użytkowników, a w szczególności dla instytucji i organów Wspólnoty, zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami. Dopuszczalne są ograniczenia dostępu, ale państwo członkowskie musi podać powody tych ograniczeń, a także warunki dostępu ograniczonego. Informacje na ten temat warunków dostępu do zasobów muszą być umieszczone w 8 elemencie metadanych, zgodnie z rozporządzeniem o metadanych.

Wszelkie zawierane porozumienia dotyczące dostępu do zasobów geoinformacyjnych muszą być dostosowane do zgodności z ww. rozporządzeniem w okresie do 29 września 2011 r. Porozumienia takie muszą stosować rozumienie definicji ustanowionych w art. 3 dyrektywy INSPIRE.

Zbiory i usługi danych przestrzennych, do których zapewniono dostęp instytucjom i organom Wspólnoty, mogą być przez te ostatnie udostępnione wykonawcom działającym w ich imieniu, przy zapewnieniu wyeliminowania ich nieuprawnionego wykorzystania.

Wszelkie informacje wpływające na uzyskanie przejrzystości odnośnie pochodzenia udostępnianych zasobów, procesów jakim były poddane, oraz warunków dostępu muszą być dostępne dla instytucji lub organu Wspólnoty. W przypadku pobierania opłat za udostępnianie tych zasobów należy na wniosek instytucji lub organu Wspólnoty przedstawić informacje, na jakiej podsta-

wie są one naliczane. Udostępnianie zbiorów i usług danych przestrzennych musi następować bezzwłocznie, do 20 dni od otrzymania odpowiedniego wniosku od instytucji lub organu Wspólnoty.

Przydatnymi dokumentami ułatwiającymi interpretację zapisów omawianego tutaj rozporządzenia są wytyczne do jego stosowania oraz dobre praktyki współużytkowania danych i usług. Oba zostały przygotowane w języku angielskim (*Drafting ... practise*, 2010 i *Drafting ... Guidance*, 2010). Odnoszą się one szerzej m.in. do zagadnień koordynacji działań, które muszą opierać się na:

- jasno określonej i dobrze przedstawionej polityce w zakresie koordynacji;
- jasno określonych procedurach;
- planowaniu i monitorowania postępu w tym zakresie;
- ustanowieniu centralnego punktu dostępowego (w Polsce jest nim geoportal.gov.pl).

Omówione w tym rozdziale zasady wynikają z przytaczanego rozporządzenia Komisji w sprawie dostępu do zasobów IIP. Warunki dostępu określone w ustawie o IIP zostały przedstawione w rozdziale zatytułowanym „Implementacja dyrektywy INSPIRE w Polsce. Ustawa o Infrastrukturze Informacji Przestrzennej”.

Ważnym dokumentem towarzyszącym ustawie jest rozporządzenie MSWiA z dnia 20 października 2010 r. w sprawie ewidencji zbiorów i usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej, które reguluje proces włączania zbioru i usługi danych przestrzennych do infrastruktury informacji przestrzennej. Również w samej ustawie, w art. 13 ust. 3, występuje zapis: „Organ administracji zgłasza do ewidencji, o której mowa w ust. 2, zbiory oraz usługi danych przestrzennych objętych infrastrukturą, niezwłocznie po utworzeniu tych zbiorów lub uruchomieniu tych usług, powiadamiając o zgłoszeniu właściwy organ wiodący.” Dzięki tej ewidencji, która ma charakter publiczny, można monitorować proces rozbudowywania naszej krajowej infrastruktury informacji przestrzennej. Ponadto stanowi ona formalne źródło określania zbiorów danych przestrzennych, zawierających dane o charakterze referencyjnym. Nieformalnie można stwierdzić, że dane należące do pierwszej i drugiej grupy tematów danych przestrzennych spełniają taką rolę.

Każdy organ wiodący, odpowiedzialny za dany temat z tych dwóch grup, powinien przy omówionej wcześniej identyfikacji zbiorów danych przestrzennych dokonać ich oceny pod kątem referencyjności konkretnych danych przestrzennych i ich przydatności dla innych tematów. Ponadto wszystkie organy wiodące powinny wraz z organami administracji dokonać w ramach wszystkich tematów wyboru tych zbiorów, które z punktu widzenia ich tematów zawierają dane referencyjne. Sposób tworzenia powiązań z danymi referencyjnymi powinien być określony w ramach odpowiednich porozumień pomiędzy organami wiodącymi i organami administracji.

Współpracę w ramach budowania krajowej infrastruktury informacji przestrzennej będą regulowały również porozumienia zawierane pomiędzy poszczególnymi interesariuszami, ze szczególnym uwzględnieniem tych obszarów współdziałania, które są związane z tworzeniem zharmonizowanych zbiorów i usług danych przestrzennych. Poczynając od wierzchołka struktury koordynacyjnej IIP, odpowiednie porozumienia powinny być zawarte pomiędzy koordynatorem IIP w Polsce a organami wiodącymi. Będą one dotyczyły głównie planów wdrażania infrastruktury oraz wypełniania zobowiązań w zakresie monitorowania i sprawozdawczości. Uwarunkowania współpracy w tym ostatnim obszarze zostały przedstawione w rozdziale zatytułowanym „Monitorowanie i raportowanie wdrażania dyrektywy INSPIRE i krajowej infrastruktury informacji przestrzennej”.

Z kolei organy wiodące będą zawierały porozumienia z organami administracji prowadzącymi zasoby geoinformacyjne (zbiory i usługi). Porozumienia te powinny regulować współpracę w odniesieniu do dostępu do danych, ich harmonizacji oraz, tam gdzie będzie to konieczne, integracji danych. Pozostałe relacje między interesariuszami, szczególnie w sferze współpracy o charakterze technicznym, będą określane za pomocą umów między występującymi partnerami.

16.5. Podsumowanie

Zagadnienia współpracy przedstawione w niniejszym rozdziale stanowią pewnego rodzaju kanwę, na której będzie opierała się faktyczna współpraca w ramach IIP. Jesteśmy obecnie w okresie poprzedzającym efektywne wdrażanie IIP w naszym kraju, ale również w większości krajów naszego kontynentu. Propozycja kształtu współpracy zarysowana tutaj będzie weryfikowana przez praktykę, która zapewne zweryfikuje proponowane modele. Jedno jest pewne i niewątpliwie nie ulegnie zmianie – im więcej będzie płaszczyzn wymiany poglądów, pomysłów oraz informacji na temat stosowanych rozwiązań organizacyjnych i technicznych wdrażania IIP, tym sprawniej będziemy dochodzili do stanu interoperacyjności, któremu będzie służyła właśnie szeroko rozumiana współpraca.

Środkami stymulującymi i regulującymi tę współpracę są już teraz takie ciała jak Rada Infrastruktury Informacji Przestrzennej przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji, ale także takie procesy jak doroczny obligatoryjny monitoring i przedstawiane co trzy lata sprawozdania dotyczące stanu wdrażania infrastruktury informacji przestrzennej. Ponadto środkiem tego typu są porozumienia zawierane pomiędzy różnymi interesariuszami (w tym z instytucjami i organami Wspólnoty), w zgodzie z rozporządzeniem Komisji (UE) Nr 268/2010 z dnia 29 marca 2010 r. wykonującym dyrektywę 2001/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami.

Ważnym środkiem wzmacniającym współpracę i rozwijającym świadomość w zakresie IIP są uruchamiane już fora dyskusyjne. Jednym z nich jest forum prowadzone przy centralnym punkcie dostępowym IIP, jakim jest geoportal.gov.pl. Wartą uwagi jest strona internetowa Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, zawierająca najważniejsze informacje o infrastrukturze informacji przestrzennej w Polsce, jak również o INSPIRE. W Instytucie Geodezji i Kartografii w ramach własnych prac naukowych uruchamiany jest obecnie serwis zawierający forum dyskusyjne dla wszystkich zainteresowanych badaniami i praktyką w zakresie infrastruktur informacji przestrzennej.

16.6. Literatura

- Baranowski M., Bielecka E., Dukaczewski D., Gąsiorowski J., Kowalik W., Kraszewski B., Kuczyk A., Łoniewski W., Poławski Z., Szajnert A., 2009, *Prace nad identyfikacją zbiorów i usług danych przestrzennych dla I i II grupy tematycznej INSPIRE*, IGiK, Warszawa.
- Baranowski M., 2011, *Zrozumieć INSPIRE*, tekst na prawach maszynopisu, IGiK, Warszawa.
- Drafting Team Data and Service Sharing, European Commission, Good practice in data and service sharing, 25.05.2010.
- Drafting Team Data and Service Sharing, European Commission, Guidance on the 'Regulation on access to spatial data sets and services of the Member States by Community institutions and bodies under harmonised conditions', 3.12.2010.
- Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 268/2010 z dnia 29 marca 2010 r. wykonujące dyrektywę 2001/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami.
- Rozporządzenie MSWiA z dnia 20 października 2010 r. w sprawie ewidencji zbiorów i usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej (Dz.U. Nr 201. poz 1333).